

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมโลกของมนุษย์ ในยุคปัจจุบันมีความแตกต่างไปจากอดีตหลายลักษณะ แต่สิ่งเดียวที่เป็นสัจธรรมในการใช้ชีวิตของสังคมมนุษย์ นั่นคือ การมีผู้นำและผู้ตามในแต่ละสังคม ผู้นำนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในสังคมที่มีความสลับซับซ้อน มีความสับสน (Chaos) เมื่อมีองค์การต่าง ๆ ได้กำเนิดขึ้นมาจำนวนมาก ความจำเป็นในการมีผู้นำก็ยิ่งมีมากขึ้นเป็นลำดับ

ยิ่งในสังคมโลกที่นับวันจะมีอัตราการเร่ง ของการเปลี่ยนแปลงที่เร็วขึ้นเนื่องมาจากการแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมและข้ามผ่านจากสังคมอุตสาหกรรมมาเป็นสังคมบริการและสังคมสารสนเทศ (Information Society) ซึ่งการเปลี่ยนผ่านรูปแบบสังคมดังกล่าว มิได้เปลี่ยนแปลงเฉพาะ โครงสร้างหรือรูปแบบการผลิตเท่านั้น แต่ยังมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้างและรูปแบบด้านการเมือง การปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการศึกษาวัฒนธรรม และเทคโนโลยี ไปพร้อมกัน ดังนั้น สิ่งที่กำลังเกิดขึ้นขณะนี้คือการเปลี่ยนผ่านจากศตวรรษที่ 20 เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 หรือที่เรียกว่า อยู่ในยุคแห่งคลื่นลูกที่ 4 คือยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge-based Society) และคลื่นลูกที่ 5 ยุคสังคมแห่งปัญญา (Intellectual Society) จึงเป็นช่วงเวลาที่หลายประเทศกำลังปรับปรุงระบบการบริหารให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ซึ่งประเทศไทยก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม โลกดังกล่าวมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการปรับเปลี่ยนการทำงาน โดยใช้การมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน โดยยึดหลักการทำงานแบบมีเครือข่าย มีความรับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ มุ่งให้เกิดคุณภาพ และประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ. 2546 : 4)

นอกจากระดับ โลกหรือระดับประเทศแล้ว ระดับองค์การซึ่งเป็นหน่วยย่อย มีการบริหารจัดการ โดยผู้นำเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้้องค์การมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ไม่ว่าจะ เป็นองค์การ ในภาครัฐ ภาคเอกชน ความเป็นผู้นำหรือ ภาวะผู้นำ (Leadership) คือ ภาวะสำคัญที่จะนำองค์การ ไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลว องค์การต่าง ๆ จึงต้องการบุคลากร ที่มีภาวะผู้นำ เพื่อเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า สามารถพัฒนาและสร้างประโยชน์ให้แก่้องค์การของตน ได้ สถานศึกษาก็ต้องการบุคลากรที่มีภาวะผู้นำเช่นเดียวกัน เนื่องจากสถานศึกษาถูกคาดหวัง

จากสังคมว่ามีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาผู้เรียนและสังคม ดังนั้น บุคลากรทางการศึกษาทุกคน โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา ระดับใด ต้องให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำ เพื่อความสำเร็จของหน่วยงานและเพื่อให้เป็นไปตาม หลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่กำหนด โดยคณะกรรมการ ข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษาว่า บุคคลต้องได้รับการพัฒนาให้มีทักษะ ความรู้ จริยธรรม วิสัยทัศน์ บุคลิกภาพ ภาวะผู้นำและพฤติกรรมที่เหมาะสมก่อนดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อสามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ (มัทนา วัฒนอมสัคคี. 2554 : 74-75)

ประเทศไทยจะพัฒนา ให้เจริญก้าวหน้าได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัย ที่สำคัญหลายประการ โดยเฉพาะ ทรัพยากรทั้ง 4 Ms ซึ่งประกอบด้วย คน (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุ อุปกรณ์ (Materials) และการจัดการ (Management) ในบรรดาปัจจัยที่สำคัญเหล่านั้น ทรัพยากรมนุษย์ จัดเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง ดังมีคำกล่าวที่ว่า “ถ้าประเทศใดไม่สามารถพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ได้ ก็จะไม่สามารถพัฒนาทรัพยากรด้านอื่นได้มากนัก ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง” (นงนุช วงษ์สุวรรณ. 2544 : 6) สอดคล้องกับ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา ที่กล่าวว่า การศึกษาเป็นกลไกในการพัฒนาคนให้มีความรู้ ความสามารถ มีพัฒนาการที่สมดุลทั้งปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม เพื่อการพัฒนาประเทศ หากประชากรของประเทศมีคุณภาพจะส่งผล ให้ประเทศชาติมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน คนจะมีคุณภาพหรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับการจัดการศึกษา ที่มีประสิทธิภาพ การศึกษาจึงเป็นรากฐานของการพัฒนาคน อันเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่า ของประเทศ ดังคำกล่าวที่ว่า “ การศึกษาพัฒนาคน คนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติ ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 ค : 27) กระบวนการศึกษา จึงเป็นเครื่องมือ และกลไกที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพของประชาชน ให้สามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ให้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงการเมือง การปกครอง ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของประชาชนมากขึ้น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวดที่ 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษา มาตรา 39 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการ กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไว้ว่า “ให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหาร งานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง” กระทรวงศึกษาธิการ ได้อาศัยอำนาจ ตามความ ในมาตรา 4 และมาตรา 39 วรรค 2 ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษา โดยกระจายอำนาจทั้ง 4 ด้าน คือ ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ

การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาดำเนินการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 151 - 157)

งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหาร โรงเรียน ไม่ว่าโรงเรียนนั้นจะมีขนาด บริบท รวมถึงงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลที่แตกต่างกัน แต่สิ่งที่เหมือนกันนั่นคือการพัฒนา มาตรฐานและคุณภาพของโรงเรียนซึ่งจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการเป็นลำดับแรก เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัด โปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียน การสอน ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของโรงเรียน และเกี่ยวข้องกับผู้บริหาร โรงเรียนและบุคลากรทุกระดับ ของโรงเรียน อาจจะมีเกี่ยวข้องทั้งในทางตรงหรือทางอ้อม ก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของงานนั้น

คุณภาพการศึกษาไทยในปัจจุบัน ประสบกับปัญหาด้านคุณภาพอย่างมาก ดังจะเห็น ได้จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ ไม่ว่าจะเป็นการประเมินคุณภาพในยุคสมัยใด ภายใต้งานนำนักการศึกษาท่านใดก็ตาม ผลที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะสถานศึกษาในชนบทที่มีคุณภาพ ทางการศึกษาจะอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำมากและเป็นปัญหาที่สำคัญของการจัดการศึกษาไทย ต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาชยาวนาน และยังไปกว่านั้นเมื่อนำผลการศึกษาเปรียบเทียบกับผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของเด็กไทยในกลุ่มประเทศอาเซียน ประเทศไทยถูกจัดลำดับให้อยู่ที่ 8 ในจำนวน ทั้งสิ้น 10 ประเทศ ชนะประเทศเวียดนามและพม่า ซึ่งไม่ได้รับการถูกจัดอันดับเพราะเป็นกลุ่ม ประเทศที่ด้อยพัฒนา ซึ่งให้เห็นว่าการศึกษาไทยกำลังประสบภาวะวิกฤตด้านคุณภาพอย่างหนัก (ธันวรีดา วงศ์ประสงศ์. 2556. สืบค้นเมื่อ 18 กันยายน 2556, จาก <http://www.qif.or.th/H=749>.)

เมื่อพิจารณาสภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนซึ่งจะเป็นดัชนีตัวหนึ่งที่บ่งชี้ ถึงความสำเร็จในการจัดการศึกษา พบว่าผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน ของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ระดับสหวิทยาเขต ทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 66 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2555 โดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์การประเมิน จำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาค่อนข้างสูง ซึ่งปัญหา ที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำลง นั่นคือการวางแผนบริหารงาน และการดำเนินการของงานวิชาการ และที่สำคัญผู้บริหาร โรงเรียนจำเป็นต้องมีคุณสมบัติเฉพาะ ทางด้านการมีภาวะผู้นำทางวิชาการ เพราะงานวิชาการนั้นเกี่ยวข้องกับทุกกิจกรรมที่อยู่ใน แผนพัฒนาการจัดการศึกษาในแต่ละ โรงเรียน จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้ดีขึ้น (สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 กลุ่มงานวัดผลและประเมินผลการศึกษา. 2556 : 4-5)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 มีโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัด ปีการศึกษา 2556 รวมจำนวน 66 โรงเรียน โดยแบ่งขนาดของโรงเรียนออกเป็น 4 ขนาด คือ โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ มีนักเรียนทั้งระดับมัธยมศึกษา

คอนตันและมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยในแต่ละโรงเรียนจะประสบกับปัญหาและอุปสรรคแตกต่างกันไป เช่น โรงเรียนขาดแคลนบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ขาดประสบการณ์ทางการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนมีภารกิจมากไม่ได้กำกับดูแลงานอย่างใกล้ชิด แต่ได้มอบหมายให้ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการแทน เป็นต้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32, 2556 : 4)

ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาดังกล่าวข้างต้นนั้น คุณลักษณะของการมีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน นับว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญในการประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบมาตรฐานที่กำหนด และส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาต่อไป บทบาทที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในการเป็นผู้นำทางวิชาการ ในการจัดการศึกษาและการพัฒนาการศึกษาในอนาคต ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจะต้องตระหนักว่า การศึกษากำลังมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเตรียมทรัพยากรมนุษย์ ให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ จรรโลงสังคมให้น่าอยู่ พร้อม ๆ กับการก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รู้จักปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงนั้น โดยไม่หลงไหลกับวัตถุนิยมจนเกิดปัญหาสังคมหลากหลายตามมา เช่น หลงไหลในอบายมุข สิ่งเสพติด ดังนั้นการจัดการศึกษาหรือการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สังคม ตลาดแรงงาน และการพัฒนาประเทศ โดยมุ่งความเป็นเลิศทางด้านคุณภาพการศึกษาคงคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ดี มีประสิทธิภาพ เพราะผู้บริหารคือผู้นำ ผู้เปรียบเสมือนตัวจักรสำคัญ เป็นเข็มทิศ เป็นผู้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนา มุ่งผลผลิตนักเรียนที่มีคุณภาพให้สามารถก้าวเข้าสู่โลกแห่งการแข่งขัน พร้อม ๆ กับการมีคุณธรรมประจำใจและอยู่ในสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างสงบสุข

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความคิดเห็นของครูและครูวิชาการต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำผลการวิจัยมาแก้ไขปรับปรุงและพัฒนา งานวิชาการของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาชาติต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูและครูวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จังหวัดบุรีรัมย์

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จังหวัดบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของ ครู และครูวิชาการ จำแนกตาม สถานภาพตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของโรงเรียน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ครูและครูวิชาการ มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน
2. ครูและครูวิชาการ ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน
3. ครูและครูวิชาการ ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูและครูวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการให้ข้อเสนอแนะโรงเรียน ในการวางแผน กำหนดนโยบาย ตลอดจนการปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาด้านการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

ขอบเขตการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครู และครูวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 7 องค์ประกอบ (Kaiser. 2000) ดังนี้

- 1.1 มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎี ปรัชญา ของหลักสูตรต่าง ๆ ที่ใช้ในโรงเรียน
- 1.2 มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการสอนแบบต่าง ๆ
- 1.3 สนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรมการสอน

1.4 เป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการ

1.5 สนับสนุนและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน

1.6 ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.7 นิเทศและกำกับให้การเรียนการสอนเป็นไปตามแผนการสอนที่กำหนดไว้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

2.1.1 ครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาเขต 32 จังหวัดบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2556 จำนวน 2,442 คน

2.1.2 ครูวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จังหวัดบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2556 จำนวน 66 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.2.1 ครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาเขต 32 จังหวัดบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2556 จำนวน 2,442 คน กำหนดขนาดกลุ่ม
ตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan ; อ้างถึงใน ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์.
2542 : 148-149) ได้ครู จำนวน 335 คน แล้ว จากนั้นจึงใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน

2.2.1 ครูวิชาการ ใช้ประชากรจากจำนวนโรงเรียนทั้งหมดในเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จำนวน 66 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งหมดจำนวน 66 คน
เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. ตัวแปรที่ศึกษา มีดังนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ประกอบด้วย

3.1.1 สถานภาพตำแหน่ง ได้แก่

3.1.1.1 ครู

3.1.1.2 ครูวิชาการ

3.1.2 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

3.1.2.1 น้อยกว่า 10 ปี

3.1.2.2 ตั้งแต่ 10-20 ปี

3.1.2.3 มากกว่า 20 ปี

3.1.3 ขนาดของโรงเรียน

3.1.3.1 โรงเรียนขนาดเล็ก

3.1.3.2 โรงเรียนขนาดกลาง

3.1.3.3 โรงเรียนขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ใน 7 องค์ประกอบ ตามแนวคิด ไคเซอร์ (Kaiser. 2000) ดังนี้

3.2.1 มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎี ปรัชญา ของหลักสูตรต่าง ๆ ที่ใช้ในโรงเรียน

3.2.2 มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการสอนแบบต่าง ๆ

3.3.3 สนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรมการสอน

3.3.4 เป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการ

3.3.5 สนับสนุนและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน

3.3.6 ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.3.7 นิเทศและกำกับให้การเรียนการสอนเป็นไปตามแผนการสอน

ที่กำหนดไว้

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเกี่ยวกับสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 32 จังหวัดบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของ ครูและครูวิชาการ ในครั้งนี้ มีคำนิยาม คำศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่แสดงออกเพื่อการโน้มน้าว ชูใจ ส่งเสริม พัฒนา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ประสานความสัมพันธ์ผู้ได้บังคับบัญชา ให้สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับงานวิชาการ สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ใน 7 องค์ประกอบ คือ 1) มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎี ปรัชญา ของหลักสูตรต่าง ๆ ที่ใช้ในโรงเรียน 2) มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการสอนแบบต่าง ๆ 3) สนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรมการสอน 4) เป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการ 5) สนับสนุนและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน 6) ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 7) นิเทศและกำกับให้การเรียนการสอนเป็นไปตามแผนการสอนที่กำหนดไว้ แต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎี ปรัชญา ของหลักสูตรต่าง ๆ ที่ใช้ในโรงเรียน หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินสถานภาพของสถานศึกษา การจัดทำโครงร่างหลักสูตร สถานศึกษา การนำหลักสูตร ไปใช้ การนิเทศการใช้หลักสูตร การติดตามและประเมินผลการใช้ หลักสูตร การปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

1.2 มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการสอนแบบต่าง ๆ หมายถึง การส่งเสริมให้ครู จัดทำแผนการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมให้สอดคล้องกับวิธีการสอน แบบต่าง ๆ การจัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอน โดยผู้บริหารและครู ในสถานศึกษาร่วมมือกัน จัดขึ้น เพื่อให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา และช่วยเหลือครู เกี่ยวกับการเรียนการสอนและปรับปรุง การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ การส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูเพื่อพัฒนาวิธีการสอนแบบ ต่าง ๆ

1.3 สนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรมการสอน หมายถึง การจัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ใน ห้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เพื่อการเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ การจัดทำ และจัดหาสื่อการเรียนรู้ การศึกษาวิธีการเลือกและใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษา วิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานของสื่อ การจัดให้มีการกำกับติดตามและประเมินผล การดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อ

1.4 เป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการ หมายถึง การศึกษาค้นคว้าและพัฒนาตนเอง อยู่เสมอ การจัดให้ความรู้เสริมสร้างความคิด เทคนิค ทักษะทางวิชาการของครู ชุมชนท้องถิ่น การ ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล และองค์การการส่งเสริมและ สนับสนุนการศึกษา การพัฒนาและวิจัยทางการศึกษา

1.5 สนับสนุนและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน หมายถึง การ จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพ การส่งเสริมสนับสนุนครูและนักเรียนเข้าร่วม กิจกรรมทางวิชาการทั้งในและนอกโรงเรียน การจัดและอำนวยความสะดวกให้กับครูและนักเรียน ได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและนักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งใน และนอกโรงเรียน

1.6 ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การเรียนรู้ จากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การให้นักเรียนแก้ปัญหาจริงในสิ่งที่ตน สนใจ การจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม (Active learning) และการเรียนการสอนในบริบท (learning in context) การจัดการเรียนการสอนแบบแข่งขัน หมายถึง ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน กระบวนการ การเข้าใจความหมายในกระบวนการนี้ ผู้เรียนต้องใช้กระบวนการรู้คิด การส่งเสริม ความร่วมมือและยอมรับความหลากหลายและความแตกต่างระหว่างบุคคล การสนองความต้องการ

ของนักเรียนในทุก ๆ ด้าน โดยอารมณ์ สติปัญญา และสังคม นอกเหนือจากการให้บริการทางวิชาการแล้ว ยังมีบริการด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตและการบริการสังคม การมีบรรยากาศการเรียนที่อบอุ่น สบายใจ สร้างความมั่นใจ จัดสถานที่เรียนให้มีบรรยากาศที่ลดความรู้สึกไม่มั่นคงทางจิตใจ และสนับสนุนให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

1.7 นิเทศและกำกับให้การเรียนการสอนเป็นไปตามแผนการสอนที่กำหนดไว้ หมายถึง การปรึกษาหารือและสร้างความตระหนักในความสำคัญของการนิเทศการจัดการเรียนการสอน การวางแผนการนิเทศการจัดการเรียนการสอน การดำเนินการนิเทศการจัดการเรียนการสอน การสังเกตการณ์สอนของครูในชั้นเรียน การประเมินผลการนิเทศการจัดการเรียนการสอน

2. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่ง ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการให้การศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ได้แก่ ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน หรือ รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ ปีการศึกษา 2556

3. ครู หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ปีการศึกษา 2556

4. ครูวิชาการ หมายถึง ครูที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้ง หรือ ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียนให้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ปีการศึกษา 2556

5. งานวิชาการ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงด้านการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของการศึกษา และเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

6. ประสพการณ์การปฏิบัติงาน หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของครู และครูวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จำแนกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

6.1 ประสพการณ์น้อยกว่า 10 ปี

6.2 ประสพการณ์ระหว่าง 10-20 ปี

6.3 ประสพการณ์มากกว่า 20 ปี

7. ขนาดโรงเรียน หมายถึง ขนาดของโรงเรียนที่แบ่งโดยยึดนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่งขนาดโรงเรียนตามเกณฑ์ของกรมสามัญศึกษา ซึ่งกำหนดไว้ 4 ขนาด (กรมสามัญศึกษา. 2546 : 22) ดังนี้

7.1 โรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนไม่เกิน 499 คน มีจำนวน 25 โรงเรียน

7.2 โรงเรียนขนาดกลาง มีนักเรียนตั้งแต่ 500-1,499 คน มีจำนวน 28 โรงเรียน

7.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียนตั้งแต่ 1,500 -2,499 คน มีจำนวน 3 โรงเรียน

7.4 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีนักเรียนตั้งแต่ 2,500 ขึ้นไป มีจำนวน 10 โรงเรียน

ในงานวิจัยครั้งนี้ ใช้เพียง 3 ขนาด เนื่องจากจำนวน โรงเรียนขนาดใหญ่ ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 มีจำนวน 3 โรงเรียน ดังนั้นจึงใช้กลุ่ม โรงเรียน ขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ เป็นกลุ่มเดียวกัน

8. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 หมายถึง หน่วยงานราชการ ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 3) พระราชบัญญัติระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 (ฉบับที่ 2) และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การกำหนด และแก้ไขเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่การศึกษา เป็นเขตการศึกษามัธยมศึกษา ประกาศ ณ วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2553 โดยกำหนดให้เป็นองค์กรรองรับภาระงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์